

DIFERAL – Ramy Kompetencji

Zróżnicowane Nauczanie dla Środowiska Dla Wszystkich

Projekt numer: KA220-SCH-C8351642

Europejskie ramy kompetencji dla zróżnicowanej i włączającej edukacji środowiskowej, mające na celu wspieranie nauczycieli w tworzeniu elastycznych, angażujących i rzetelnych doświadczeń edukacyjnych.

Przygotowane w ramach projektu Erasmus+ DIFERAL

Czas trwania projektu: 2024–2026

Data: 31 maja 2025

Koordynator: Oloklirisi (Grecja)

Organizacje partnerskie:

- Oloklirisi – Grecja (koordynator)
- CSCI – Consorzio Scuola Comunità Impresa – Włochy
- Civil Society Organization Eco Logic – Macedonia Północna
- 7. Liceum Ogólnokształcące w Heraklionie – Grecja
- SYKLI – Kolegium Środowiskowe – Finlandia
- Zespół Szkół nr 1 w Suwałkach – Polska

Spis treści:

1. Wprowadzenie i definicje
2. Przewodnik „Jak korzystać z ram”
3. Cele, zakres i zgodność z projektem DIFERAL
4. Struktura ram i 5 obszarów kompetencji
5. Poziomy biegłości
6. Tabela kompetencji
7. Opisy kompetencji z przykładami
8. Powiązanie z MOOC i zasobami edukacyjnymi
9. Słownik terminów

Jak korzystać z ram: przewodnik na dobry początek

Ramy kompetencji DIFERAL wspierają włączające, zróżnicowane i ukierunkowane na środowisko nauczanie w całej Europie. (...)

Zacznij tam, gdzie jesteś. Rozwijaj się dalej.

Ramy te są przewodnikiem – nie listą kontrolną. Używaj ich do refleksji, planowania, rozwoju i współpracy.

Przedmowa

Definicja

Ramy Kompetencji DIFERAL to strukturalny przewodnik definiujący kluczowe kompetencje niezbędne nauczycielom do skutecznego wdrażania zróżnicowanego nauczania w kontekście edukacji środowiskowej. (...) Ramy te są zgodne z misją projektu DIFERAL: promowaniem włączających i zrównoważonych praktyk nauczania. (...)

Cele i założenia

Celem ram jest wyposażenie nauczycieli w kompetencje umożliwiające:

- Wdrażanie strategii dydaktycznych zorientowanych na ucznia, zróżnicowanych i włączających (...)
- Refleksję nad praktyką i współpracę z innymi nauczycielami w celu stałego doskonalenia.

Zakres

Ramy te są przeznaczone dla:

- Nauczycieli szkół podstawowych i średnich (...)
- Instytucji edukacyjnych i decydentów zainteresowanych wdrażaniem strategii włączających i zróżnicowanych.

Zgodność z celami projektu DIFERAL

Ramy kompetencji wspierają ogólne cele DIFERAL poprzez:

- Zwiększanie jakości i inkluzyjności nauczania (...)
- Zapewnienie, że edukacja środowiskowa jest kulturowo adekwatna i dostosowana do kontekstu.

Kluczowe cechy

- Ramy składają się z pięciu głównych obszarów:
 1. Kompetencje pedagogiczne
 2. Kompetencje w zakresie edukacji środowiskowej
 3. Kompetencje w zakresie edukacji włączającej
 4. Kompetencje cyfrowe i technologiczne
 5. Kompetencje w zakresie ewaluacji i refleksji
- Każdy obszar zawiera określone kompetencje, zdefiniowane na trzech poziomach biegłości (podstawowym, średniozaawansowanym, zaawansowanym).
- Kompetencje są powiązane z konkretnymi modułami kursu online MOOC DIFERAL, co zapewnia spójność między teorią a praktyką.
- Praktyczne przykłady i zastosowania wspierają nauczycieli w zdecydowanym wdrażaniu strategii
- Ramy są przydatne na różnych poziomach doświadczenia: początkujący mogą zacząć od podstawowych elementów, a doświadczeni nauczyciele – stosować lub prowadzić zaawansowane praktyki.
- Ramy umożliwiają elastyczne wejście – nauczyciele mogą skoncentrować się na wybranych obszarach zgodnie ze swoim kontekstem i praktyką.

Struktura ram

Ramy Kompetencji DIFERAL zorganizowane są wokół pięciu kluczowych obszarów. Każdy z nich reprezentuje podstawową dziedzinę wiedzy i umiejętności nauczycielskich niezbędnych do wdrażania zróżnicowanego nauczania w edukacji środowiskowej. Obszary te prowadzą do rozwoju kompetencji włączających, praktycznych i uwzględniających różnorodność kulturową.

Każdy obszar zawiera jasno zdefiniowane kompetencje, wspierane przez opisy poziomów biegłości i przykłady praktyczne. Struktura zapewnia progresywny rozwój nauczyciela, a powiązane moduły MOOC dostarczają ukierunkowanych szkoleń.

1. Kompetencje pedagogiczne

Nauczyciele powinni potrafić:

- Projektować i wdrażać zróżnicowane plany lekcji dostosowane do różnych stylów uczenia się i możliwości.
- Stosować włączające techniki zarządzania klasą promujące równość, udział i

zaangażowanie.

- Wykorzystywać różnorodne metody dydaktyczne (np. elastyczne grupowanie, scaffolding, zadania stopniowane) dostosowane do mocnych stron, zainteresowań i gotowości uczniów.

☐ Powiązanie z modułem MOOC 1: Podstawy zróżnicowanej pedagogiki

2. Kompetencje w zakresie edukacji środowiskowej

Nauczyciele powinni potrafić:

- Przekazywać kluczowe pojęcia środowiskowe, takie jak zrównoważony rozwój, bioróżnorodność, zmiany klimatyczne i sprawiedliwość ekologiczna.
- Włączać do lekcji rzeczywiste problemy środowiskowe, budując kompetencje rozwiązywania problemów i myślenia systemowego.
- Wspierać projekty uczniowskie, które łączą treści programowe z lokalnymi i globalnymi wyzwaniami ekologicznymi.

☐ Powiązanie z modułem MOOC 2: Integracja edukacji środowiskowej z nauczaniem zróżnicowanym

3. Kompetencje w zakresie edukacji włączającej

Nauczyciele powinni być przygotowani do:

- Rozpoznawania i eliminowania barier w uczeniu się, w tym językowych, poznawczych, emocjonalnych, kulturowych i fizycznych.
- Tworzenia przyjaznej, bezpiecznej i akceptującej atmosfery w klasie dla wszystkich uczniów.
- Stosowania strategii dydaktycznych uwzględniających kontekst kulturowy i doświadczenia uczniów, szczególnie w obszarze edukacji środowiskowej.
- Współpracy z rodzinami, personelem wspierającym i społecznością w celu wzmacniania praktyk włączających.

☐ Powiązanie z modułem MOOC 3: Tworzenie włączającego i kulturowo responsywnego środowiska uczenia się

4. Kompetencje cyfrowe i technologiczne

Nauczyciele powinni umieć:

- Korzystać z platform cyfrowych, narzędzi i technologii wspomagających (np. oprogramowania wspierającego, narzędzi do analizy danych środowiskowych) w celu personalizacji nauczania.
- Projektować interaktywne i bogate w media zajęcia dydaktyczne zarówno w edukacji środowiskowej, jak i w przedmiotach ogólnych.
- Prowadzić nauczanie online i w modelu hybrydowym, umożliwiając ciągłą, zróżnicowaną edukację.

☐ Powiązanie z modułem MOOC 4: Narzędzia cyfrowe dla edukacji włączającej i środowiskowej

5. Kompetencje w zakresie ewaluacji i refleksji

Nauczyciele powinni potrafić:

- Projektować różnorodne formy oceniania – zarówno osiągnięć, jak i zadań projektowych – odzwierciedlające rzeczywiste działania środowiskowe.
- Wykorzystywać ocenę formatywną i sumatywną do dostosowywania nauczania i zapewniania równych szans edukacyjnych.
- Krytycznie analizować strategie dydaktyczne i efekty edukacji środowiskowej, korzystając z informacji zwrotnej od uczniów, kolegów i mentorów.

☐ Powiązanie z modułem MOOC 5: Refleksyjna praktyka i ocenianie oparte na kompetencjach

Tabela przeglądowa kompetencji

Obszar	Kluczowe kompetencje
Kompetencje pedagogiczne	- Projektowanie i wdrażanie zróżnicowanych planów lekcji - Stosowanie różnorodnych metod nauczania i włączających strategii zarządzania klasą
Edukacja środowiskowa	- Nauczanie kluczowych pojęć środowiskowych - Włączanie rzeczywistych problemów i wspieranie projektów uczniowskich
Edukacja włączająca	- Rozpoznawanie i przezwyciężanie barier w uczeniu się - Tworzenie włączającego klimatu i współpraca z interesariuszami
Kompetencje cyfrowe	- Korzystanie z narzędzi cyfrowych i wspomagających do wspierania różnorodnych uczniów - Wykorzystanie platform i zasobów edukacyjnych
Ewaluacja i refleksja	- Ocenianie osiągnięć uczniów różnymi metodami - Refleksja nad praktyką nauczania i jej modyfikacja

Poziomy biegłości w ramach DIFERAL

Każda kompetencja w ramach DIFERAL opisana jest na trzech poziomach biegłości, które odzwierciedlają rozwój zawodowy nauczyciela. Poziomy te pomagają określić aktualne umiejętności oraz zaplanować dalszy rozwój.

Poziomy biegłości służą również jako podstawa projektowania platformy MOOC DIFERAL, umożliwiając elastyczne i samodzielne uczenie się. Edukatorzy mogą wybrać treści odpowiadające ich aktualnym potrzebom i rozwijać się we własnym tempie.

Uwaga: Nie oczekuje się, że nauczyciele osiągną wszystkie poziomy jednocześnie. Rozwój jest stopniowy i może przebiegać różnie w różnych obszarach.

Opis poziomów biegłości

- Poziom podstawowy – Nauczyciel rozumie podstawowe pojęcia i stosuje je w znanych sytuacjach dydaktycznych z pewnym wsparciem.
- Poziom średniozaawansowany – Nauczyciel samodzielnie wdraża kompetencje w różnych kontekstach, dostosowując strategie do potrzeb uczniów i stosując praktyki włączające.
- Poziom zaawansowany – Nauczyciel pełni rolę lidera lub mentora. Wprowadza innowacje, refleksyjnie rozwija swoje działania i dostosowuje je do złożonych sytuacji edukacyjnych.

Rozwój kompetencji według obszarów i poziomów

W tej części każda kompetencja w obrębie pięciu głównych obszarów została rozwinięta poprzez przykłady zastosowania na trzech poziomach: podstawowym, średniozaawansowanym i zaawansowanym. Pozwala to nauczycielom zobaczyć, jak stopniowo rozwijać umiejętności w kontekście swojej praktyki i doświadczenia.

Obszar: Kompetencje pedagogiczne

Kompetencja: Projektowanie zróżnicowanych planów lekcji

- Podstawowy: Rozumie, czym jest zróżnicowanie. Tworzy proste lekcje z wyborem zadań lub grupowaniem uczniów.

Przykład: Lekcja z biologii, w której jedni uczniowie korzystają z pomocy wizualnych, a inni wykonują krótkie badania.

- Średniozaawansowany: Planuje lekcje z użyciem scaffoldingu, elastycznego grupowania i zadań stopniowanych.

Przykład: Uczniowie w grupach według poziomu czytania analizują źródła historyczne i wspólnie prezentują wnioski.

- Zaawansowany: Tworzy złożone, interdyscyplinarne scenariusze i wspiera współpracowników poprzez mentoring i dzielenie się materiałami. Przykład: Szkolny projekt nt. zrównoważonego rozwoju łączący nauki ścisłe, sztukę i pisanie, zakończony wystawą i wspólnymi materiałami.

Obszar: Kompetencje w zakresie edukacji środowiskowej

Kompetencja: Promowanie postaw proekologicznych

- Podstawowy: Uczniowie wykonują proste działania, np. segregowanie odpadów.

Przykład: Zajęcia, w których uczniowie sortują śmieci i zastanawiają się nad swoim wpływem na środowisko.

- Średniozaawansowany: Prowadzi działania praktyczne powiązane z lokalnymi problemami.

Przykład: Zakładanie i pielęgnacja ogródka klasowego jako część lekcji przyrody lub WOS-u.

- Zaawansowany: Koordynuje inicjatywy z udziałem społeczności i specjalistów.

Przykład: Kampania „Eko Szkoła” z udziałem uczniów-ambasadorów, nauczycieli i partnerów z organizacji pozarządowych.

Obszar: Kompetencje w zakresie edukacji włączającej

Kompetencja: Budowanie włączającej kultury w klasie

- Podstawowy: Używa materiałów zawierających różnorodność i tworzy reguły szacunku.

Przykład: Książki z bohaterami reprezentującymi różne kultury, języki i sprawności.

- Średniozaawansowany: Organizuje strukturalne działania promujące różnorodność i relacje między uczniami.

Przykład: Tydzień Różnorodności – uczniowie dzielą się tradycjami rodzinnymi i rozmawiają o integracji.

- Zaawansowany: Promuje działania na rzecz włączania w całość szkoły.

Przykład: Szkolenie dla kadry nt. języka włączającego i praktyk uwzględniających różnorodność kulturową.

Obszar: Kompetencje cyfrowe i technologiczne

Kompetencja: Tworzenie interaktywnych doświadczeń edukacyjnych

- Podstawowy: Korzysta z gotowych materiałów (np. filmiki, quizy).

Przykład: Krótki film wprowadzający temat i quiz Kahoot! na zakończenie.

- Średniozaawansowany: Opracowuje materiały cyfrowe dostosowane do potrzeb różnych grup uczniów. Przykład: Cyfrowa gra terenowa z zadaniami dopasowanymi do zainteresowań i poziomów uczniów.
- Zaawansowany: Projektuje bogate w multimedia działania z użyciem technologii adaptacyjnej. Przykład: Internetowy projekt opowieści ekologicznych tworzony wspólnie przez uczniów (tekst, grafika, narracja).

Obszar: Kompetencje w zakresie ewaluacji i refleksji

Kompetencja: Wykorzystywanie informacji zwrotnej

- Podstawowy: Wprowadza drobne zmiany na podstawie nieformalnej informacji zwrotnej. Przykład: Po uwagach uczniów o niezrozumiałych poleceniach, upraszcza instrukcje do kolejnego zadania.

- Średniozaawansowany: Regularnie zbiera i wykorzystuje informacje zwrotne.

Przykład: Używa formularza Google lub dyskusji w grupach, by usprawnić swoje działania.

- Zaawansowany: Prowadzi działania refleksyjne w skali szkoły i wspiera kolegów.

Przykład: Organizuje spotkanie nauczycieli, na którym omawiane są strategie nauczania włączającego i wspólnie wypracowywane rozwiązania.

Powiązanie ram z MOOC i zasobami edukacyjnymi

Ramy Kompetencji DIFERAL stanowią podstawę dla projektowania i tworzenia kursu online (MOOC) oraz materiałów pomocniczych. Każdy moduł MOOC odpowiada jednemu z pięciu obszarów ram i zawiera treści dostosowane do trzech poziomów biegłości.

Takie powiązanie zapewnia dostępność, praktyczność i kontekstową trafność szkoleń. Kurs MOOC umożliwia indywidualne tempo nauki, wspiera refleksję nad własnym rozwojem, wdrażanie strategii w klasie i współpracę między nauczycielami w całej Europie.

1. Projektowanie MOOC w oparciu o ramy

Każdy obszar kompetencji odpowiada konkretnemu modułowi MOOC, co zapewnia spójność między strukturą kursu a rozwojem nauczyciela. Kurs MOOC umożliwia elastyczne, włączające kształcenie dla wszystkich – od początkujących po zaawansowanych praktyków.

Proponowane moduły MOOC:

- Moduł 1: Podstawy zróżnicowanej pedagogiki – planowanie lekcji, aktywne nauczanie, włączające zarządzanie klasą
- Moduł 2: Integracja edukacji środowiskowej ze zróżnicowanym nauczaniem – tematy środowiskowe, działania uczniowskie
- Moduł 3: Tworzenie włączających i kulturowo responsywnych środowisk nauczania – różnorodność, współpraca z rodziną
- Moduł 4: Narzędzia cyfrowe w edukacji włączającej i środowiskowej – technologie wspomagające, platformy edukacyjne
- Moduł 5: Refleksja i ocenianie oparte na kompetencjach – projektowanie ocen, feedback, efekty nauki ekologicznej

2. Uwzględnienie poziomów biegłości

Każdy moduł zawiera treści i aktywności na poziomach:

- Podstawowym – wiedza wprowadzająca (filmy, definicje, quizy)
- Średniozaawansowanym – praktyczne zadania (projektowanie lekcji, studia przypadków, wymiana doświadczeń)
- Zaawansowanym – działania lidarskie (mentoring, projekty społeczne)

Uczestnicy mogą elastycznie przechodzić między poziomami w zależności od doświadczenia i kontekstu.

3. Rozwój zasobów wspierających

Dla zwiększenia użyteczności, MOOC i ramy będą wspierane przez:

- Mikrocertyfikaty – odznaki za opanowanie kompetencji w danym obszarze
- Quizy i łamigłówki – grywalizowane formy utrwalania wiedzy
- Repozytorium scenariuszy – gotowe do edycji, zróżnicowane plany lekcji z elementami edukacji środowiskowej

- Zestawy narzędzi i przewodniki – materiały drukowane i cyfrowe do praktycznego wykorzystania w klasie

4. Przykład integracji kompetencji

Kompetencja: Promowanie postaw proekologicznych

- Poziom podstawowy: Film wyjaśniający – „Czym jest postawa proekologiczna?”
- Poziom średniozaawansowany: Scenariusz działań – „Rozpocznij klasową kampanię recyklingu”
- Poziom zaawansowany: Studium przypadku i wyzwanie – „Zaprojektuj inicjatywę lokalną na rzecz zrównoważonego rozwoju”

5. Mechanizmy ewaluacji i informacji zwrotnej

Aby wspierać refleksyjny i skuteczny rozwój, MOOC będzie zawierać:

- Listy kontrolne samooceny powiązane z obszarami kompetencji
- Pytania refleksyjne i dzienniki rozwoju
- Przestrzenie wymiany opinii między uczestnikami i ekspertami (tam, gdzie to możliwe)
- Ankiety i oceny aktywności służące analizie wpływu kursu i jego doskonaleniu

Słownik kluczowych terminów

Technologie wspomagające

Narzędzia zaprojektowane, by wspierać osoby z różnymi potrzebami edukacyjnymi, np. czytniki ekranu, oprogramowanie zamieniające mowę na tekst, napisy.

Zróżnicowane nauczanie

Podejście dydaktyczne polegające na dostosowywaniu treści, metod i ocen do zróżnicowanych potrzeb, zainteresowań i stylów uczenia się uczniów.

Postawa proekologiczna

Praktyki edukacyjne, które wspierają uczniów w podejmowaniu odpowiedzialnych działań na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska, lokalnie i globalnie.

Ocena formatywna

Bieżące formy oceniania (np. quizy, obserwacje, refleksje), które pomagają nauczycielowi dostosować nauczanie i wspierają uczniów w trakcie procesu uczenia się.

Włączająca kultura klasy

Środowisko edukacyjne, w którym wszyscy uczniowie – niezależnie od pochodzenia, tożsamości czy sprawności – czują się szanowani, wspierani i wartościowi.

Mikrocertyfikaty

Cyfrowe odznaki potwierdzające nabycie konkretnych umiejętności lub kompetencji w ramach ukierunkowanych doświadczeń edukacyjnych.

MOOC (Massive Open Online Course)

Kurs online z otwartym dostępem, zaprojektowany do udziału dużej liczby uczestników, często bezpłatny.

Mentoring rówieśniczy

Proces współpracy między nauczycielami, który wspiera ich rozwój zawodowy poprzez dzielenie się doświadczeniem, informacją zwrotną i wskazówkami.

Scaffolding

Techniki dydaktyczne zapewniające strukturalne wsparcie uczniom w nauce, stopniowo wycofywane w miarę zdobywania przez nich samodzielności.

Samooocena

Proces, w którym uczniowie lub nauczyciele analizują własne osiągnięcia lub postępy, często za pomocą rubryk, list kontrolnych lub pytań refleksyjnych.

Ocena sumatywna

Oceny końcowe (np. testy, projekty), które mierzą ogólny poziom wiedzy i umiejętności po zakończeniu procesu nauczania.

Zadania stopniowane

Zadania o różnym stopniu trudności lub złożoności, zaprojektowane tak, by odpowiadać poziomowi gotowości poszczególnych uczniów.